

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Αρχαία Ελληνική Γραμματεία
Β΄ Γυμνασίου**

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, *Ιλιάδα* Ω 678-805 – Ο θρήνος για τον Έκτορα

Τίτλος:

«Ένα τέλος, μια καινούρια αρχή»

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ένα τέλος, μια καινούρια αρχή

Δημιουργός

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Ιούλιος 2014

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ομήρου, Ιλιάδα Ω 678-805 – Ο θρήνος για τον Έκτορα

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: ηλεκτρονική τάξη, ιστολόγιο/ιστοσελίδα τάξης

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η υλοποίηση της διδακτικής πρότασης προϋποθέτει τη νοηματική επεξεργασία της ενότητας και την επισήμανση πως οι συγκεκριμένοι στίχοι αποτελούν το τέλος της ομηρικής Ιλιάδας. Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία κρίνεται απαραίτητο για τον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

διδάσκοντα να αναλάβει ρόλο συντονιστή, εμπνευστή και καθοδηγητή και όχι του μεταδότη γνώσεων, ενώ για τους μαθητές καλό θα ήταν να υπάρχει κάποια εμπειρία ομαδικής εργασίας. Πριν από την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί ο βαθμός εξοικείωσης των μαθητών με τις ψηφιακές δεξιότητες και τα προγράμματα που απαιτούνται για την ολοκλήρωση των εργασιών τους, και, όπου χρειάζεται, να αφιερωθεί χρόνος για την εκμάθησή τους, προκειμένου να προχωρήσουν απρόσκοπτα οι διαδικασίες. Τέλος, σε επίπεδο υποδομών απαιτείται ένας υπολογιστής για κάθε δύο ή τρεις μαθητές. Αν δεν είναι διαθέσιμο το εργαστήριο πληροφορικής, θα μπορούσαν εναλλακτικά να αξιοποιηθούν φορητοί υπολογιστές, τουλάχιστον ένας για κάθε ομάδα εργασίας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο αποτελεί πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο εκκινώντας από την τραγική μοίρα των Τρώων μετά το αναπόφευκτο πλέον τέλος της πόλης τους, διερευνά ευρύτερα τη μοίρα του ηττημένου στον αρχαίο κόσμο. Οι θρήνοι μπροστά στο νεκρό Έκτορα στους συγκεκριμένους στίχους, αλλά και άλλες αναδρομές και προσημάνσεις/προβολές στο μέλλον που περιέχονται στα διδαγμένα αποσπάσματα της Ιλιάδας, αξιοποιούνται ως υλικό για τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν. Παράλληλα, οι μαθητές ανατρέχουν σε έπη και τραγωδίες που εντάσσονται στον τρωικό κύκλο και αναζητούν τη σχέση της Ιλιάδας με την υπόλοιπη λογοτεχνική παραγωγή της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας. Τέλος,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

εμπνέονται και οι ίδιοι από τον Όμηρο και δίνουν πολυτροπικά τη δική τους εκδοχή για τη νέα αρχή στη ζωή κάποιου από τα πρόσωπα της ενότητας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ο πόλεμος κατέχει κυρίαρχη θέση στη σκέψη των αρχαίων Ελλήνων, ακόμη και σε περιόδους ειρήνης. Αποτελεί δομικό συστατικό στη ρύθμιση των σχέσεων είτε μεταξύ των ελληνικών κρατικών μορφωμάτων είτε μεταξύ ελληνικών και βαρβαρικών δυνάμεων (Σταϊνχάουερ 2005). Στο πέρασμα των αιώνων αποκρυσταλλώνονται οι πολεμικοί κώδικες με τις δικές τους αξίες και τη δική τους ηθική. Ωστόσο, στον αρχαίο κόσμο δεν υφίσταται δίκαιο προστασίας του ηττημένου, ο οποίος βρίσκεται στο έλεος του νικητή. Από την άλλη, η θεματολογία του πολέμου ανιχνεύεται σε κάθε κειμενικό είδος της ποίησης και της πεζογραφίας που καλλιεργήθηκε στην αρχαιότητα, με πρώτο γραπτό μνημείο του ελληνικού πνεύματος ένα κατ' εξοχήν πολεμικό κείμενο, την Ιλιάδα, η οποία αποτελεί το αποκορύφωμα μιας μεγάλης και δημιουργικής πορείας με πολλά επιμέρους επεισόδια γύρω από ένα κεντρικό γεγονός, τον τρωικό πόλεμο. Αυτά τα επεισόδια ήταν γνωστά και στον ποιητή και στους ακροατές της Ιλιάδας, κι έτσι το έργο απλά τα υπαινίσσεται (Τσοπανάκης 1988). Όπως η Ιλιάδα αξιοποίησε προϋπάρχον υλικό, με ανάλογο τρόπο και η ίδια πυροδότησε την έμπνευση άλλων δημιουργών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια ομάδα επικών έργων, τα Κύκλια Έπη, που καλύπτουν όλο το εύρος του γνωστού σήμερα τρωικού μύθου. Αυτή η ομάδα στη συνέχεια τροφοδότησε και τη θεματολογία αρκετών τραγωδιών (Lesky 1988⁵).

Στο σημείο που συγκλίνει η μοίρα του ηττημένου στον πόλεμο με τα Κύκλια Έπη, ανιχνεύεται και η κεντρική ιδέα του συγκεκριμένου σεναρίου. Τη φρίκη του πολέμου στην αρχαία ιστορία κατά κανόνα οι μαθητές δεν την διδάσκονται, με αποτέλεσμα να προσεγγίζουν τον πόλεμο ως έξαρση ηρωικών επιτευγμάτων, χωρίς κάποια υποψία και συμπάθεια για τη δυστυχία των ηττημένων. Η συγκεκριμένη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

πρόταση διδασκαλίας επιχειρεί να αναδείξει και την «άλλη πλευρά», μέσα από τη μελέτη όχι μόνο της Ιλιάδας αλλά και άλλων έργων που συνθέτουν τον τρωικό κύκλο και διαμόρφωσαν τις πρώιμες αντιπολεμικές κραυγές της ανθρωπότητας. Η βασική παιδαγωγική αρχή σχεδιασμού του σεναρίου εδράζεται στο θεωρητικό πεδίο του κοινωνικού εποικοδομισμού, καθώς αντιμετωπίζει τη μάθηση ως προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσα από την υλοποίηση κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon 2001). Ειδικότερα, σύμφωνα με το Vygotsky (2008) και στο πλαίσιο της θεωρίας του για τη «ζώνη επικείμενης ανάπτυξης», κάθε μαθητής μπορεί να οδηγηθεί σε ανώτερο γνωστικό επίπεδο χάρη στην αλληλεπίδραση με τον διδάσκοντα αλλά και τους συμμαθητές του. Αντίστοιχα, η εργασία σε ομάδες αποτελεί την πιο πρόσφορη πρακτική υλοποίησης της μαθησιακής διαδικασίας, παρέχοντας μεγαλύτερη ασφάλεια για ανάπτυξη πρωτοβουλιών και συνεχείς εστίες ανατροφοδότησης στις προσπάθειες κάθε μαθητή (Jaques 2001). Επιπλέον, ακολουθούνται οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού (Kalantzis & Cope 2008), καθώς οι εργασίες ωθούν τους μαθητές στο μετασχηματισμό και την αναπλαισίωση των νοημάτων και της γνώσης, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την εξοικείωση με πολυτροπικά περιβάλλοντα. Παράλληλα, οι μαθητές υπό το πρίσμα των επάλληλων κύκλων μάθησης και δημιουργίας και των πολυγραμματισμών κατακτούν γνώσεις και δεξιότητες απαραίτητες για την υιοθέτηση μιας επιθυμητής στάσης που αναδεικνύει την ταυτότητα του ενεργού υποκειμένου (Κουτσογιάννης 2002).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν πτυχές της ηθικής του πολέμου στον αρχαίο κόσμο.
- Να αναδείξουν την τραγική μοίρα των ηττημένων ενός πολέμου.
- Να αντιληφθούν τη μεταβλητότητα στη ζωή του ανθρώπου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να αναλογιστούν τις συνέπειες ενός πολέμου.
- Να υιοθετήσουν μια αντιπολεμική-ανθρωπιστική στάση ζωής σε ζητήματα εχθροπραξιών.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ολοκληρώσουν τη γνωριμία τους με το ομηρικό έργο.
- Να αντιληφθούν τη δομική λειτουργία της αναδρομικής αφήγησης και της προσήμανσης/προβολής στο μέλλον.
- Να αναδείξουν τη σχέση της Ιλιάδας με τα άλλα κύκλια έπη.
- Να κατανοήσουν την έννοια της διακειμενικότητας στη λογοτεχνία
- Να προσεγγίσουν την Ιλιάδα ως πηγή έμπνευσης και ως αφετηρία για δικά τους έργα.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην κριτική αξιοποίηση ψηφιακών πηγών.
- Να εκφραστούν με ποικίλους τρόπους αξιοποιώντας ηλεκτρονικά εργαλεία.
- Να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο ως περιβάλλον συνεργασίας και συνδημιουργίας.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας.
- Να διατυπώσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, κατάλληλο για τη συγκεκριμένη περίπτωση.
- Να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητά τους.

Διδακτικές πρακτικές

Μέσα από τις ομάδες εργασίας οι μαθητές αλληλεπιδρούν, δέχονται και παρέχουν ανατροφοδότηση και αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, ενώ μέσα από τη συζήτηση ασκούνται στην επιχειρηματολογία και στην αξιολόγηση. Οι μαθητές ακολουθούν οδηγίες, γραπτές ή/και προφορικές, και παράλληλα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ενθαρρύνονται στη διαμόρφωση του δικού τους τρόπου έκφρασης. Αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους, αναζητούν πληροφορίες και οικοδομούν σταδιακά τη δική τους γνώση και στάση απέναντι στον κόσμο. Επιπλέον, με την ανάκληση προηγούμενης γνώσης προχωρούν πιο ομαλά στην οικοδόμηση του νέου γνωστικού σχήματος.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Οι μαθητές στο σύνολό τους γνωρίζουν των τρωικό μύθο πολύ πριν διδαχτούν την Ιλιάδα. Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας της [συγκεκριμένης -τελευταίας- ενότητας](#) συχνά διατυπώνουν απορίες για «γεγονότα» που γνωρίζουν, αλλά δεν εμπεριέχονται στην Ιλιάδα. Αυτή η απορία μπορεί να αξιοποιηθεί ως αφετηρία για το σενάριο. Αν ωστόσο δεν προκύψει συζήτηση για τις πηγές των επιπλέον πληροφοριών που γνωρίζουν οι μαθητές, τότε ο καθηγητής μπορεί να ξεκινήσει τη σχετική συζήτηση δείχνοντας [το εξώφυλλο του σχολικού βιβλίου της Ιλιάδας](#) –με τη χαρακτηριστική φιγούρα του δούρειου ίππου- και ζητώντας από τους μαθητές να συσχετίσουν το εξώφυλλο με το περιεχόμενο του βιβλίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο επεξεργάζεται ενότητα του σχολικού βιβλίου που περιλαμβάνεται στη διδακτέα ύλη. Η στοχοθεσία του εναρμονίζεται με τους στόχους που προβλέπονται για τη συγκεκριμένη ενότητα αλλά και γενικότερα για τη διδασκαλία της Ιλιάδας και της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας (αρχαιογνωσία), ενώ και η μαθησιακή διαδικασία ακολουθεί πρακτικές σύμφωνα με το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα ([Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#), 22-23).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ συμβάλλουν ποικιλοτρόπως στην επίτευξη των στόχων του σεναρίου. Παρέχουν γρήγορη πρόσβαση σε υλικό για επεξεργασία, και μάλιστα πολυτροπικό υλικό, οπότε ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες που παρουσιάζουν μαθητές με διαφορετικά στιλ μάθησης. Καθιστούν πιο ενδιαφέρον το μάθημα, καθώς επιτρέπουν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

στους μαθητές να εκφραστούν δημιουργικά. Κυρίως, όμως, παρακινούν το μαθητή να εμπλακεί ενεργά στην προσπάθεια δόμησης της γνώσης, αλλά και να συνεργαστεί με τους συμμαθητές του για ένα κοινό έργο (Ράπτης & Ράπτη 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρριανού, Αλεξάνδρου Ανάβαση: [Α, 16, 4-7](#).

Αρχαία Ελλάδα - Ο τόπος και οι άνθρωποι: [Στράβων, Γεωγραφικά 8, 6, 23](#).

Ιστορία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας: [Αισχύλος](#), [Σοφοκλής](#) και [Ευριπίδης](#).

Ομήρου Ιλιάδα: [Α 17-22](#), [Α 107-109](#), [Ζ 447-465](#), [Ι 270-281](#), [Χ 357-360](#), [Ω 678-805](#).

Ομήρου, Οδύσσεια: [α 361-364](#), [θ 588-627](#).

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Βιργίλιου, Αινειάδα: [1ο Βιβλίο](#), [απόσπασμα](#) σε μετάφραση του [Λορέντζου Μαβίλη](#) και [2ο Βιβλίο](#), [απόσπασμα](#) σε μετάφραση του [Λορέντζου Μαβίλη](#) [Πηγή: Βικιθήκη].

Ευριπίδη, Τρωάδες [1-47](#). Μτφρ. Άγγελος Θρασύβουλος Σταύρου. 2012. Ευρυπίδης, «Τρωάδες». Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Πρώτη έκδοση: Ευρυπίδης, «Οι Ικέτισσες», «Οι Τρωαδίτισσες», «Οι Βάκχες». Αθήναι: «ΑΛΦΑ». Ι. Μ. Σκαζίκη, 1952. Αναθεωρημένη έκδοση: Τραγωδίες του Ευριπίδη. «Άλκηστη», «Ανδρομάχη», «Οι Ικέτισσες», «Οι Τρωαδίτισσες», «Ιφιγένεια στη χώρα των Ταύρων». Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1978. [Πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: Μνημοσύνη. Ψηφιακή βιβλιοθήκη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας].

Θουκυδίδου, Ιστορία [1, 30.1-4](#) και [7, 86.1-87.6](#): [Μτφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος. [1940] 1960. Θουκυδίδου Ιστορία. Ι- ΙΙ. 2^η έκδοση. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας (1^η έκδοση Οξφόρδη: H.S. Jones & J.E. Powell, εκδ. 1942. *ThucydidisHistoriae*. Ι- ΙΙ. Oxford University Press). Μτφρ. Ε. Λαμπρίδη. 1962. Θουκυδίδου Ιστορία. Πρόλογος, μετάφραση, σχόλια. Εισαγωγή: Ι. Θ. Κακριδής. Ι- ΙV. Αθήνα: Γκοβόστης]. [Πηγή: Πύλη για την ελληνική γλώσσα Σώματα κειμένων. Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θουκυδίδου, Ιστορία [6.2.3](#) [Μτφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος. [1940] 1960. Θουκυδίδου Ιστορία. I- II. 2^η έκδοση. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας (1^η έκδοση Οξφόρδη: H.S. Jones & J.E. Powell, εκδ. 1942. *ThucydidesHistoriae*. I–II.Oxford University Press). Μτφρ. Ε. Λαμπρίδη. 1962. Θουκυδίδου Ιστορία. Πρόλογος, μετάφραση, σχόλια. Εισαγωγή: Ι. Θ. Κακριδής. I- IV. Αθήνα: Γκοβόστης]. [Πηγή:Μικρός Απόπλους].

Ξενοφώντος, Ελληνικά [2, 1. 30-32](#), [2, 2. 1-23](#): [Μτφρ. Ρ. Ρούφος. [1966] 2000. *Ξενοφώντος Ελληνικά*. I–II. Αθήνα: Ωκεανίδα. (1η έκδ. Αθήνα: Γαλαξίας). Μτφρ. Γ.Α. Ράπτης. 2002. *Ξενοφώντος Ελληνικά Α', Β', Γ'*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος]. [Πηγή: Πύλη για την ελληνική γλώσσα: Σώματα κειμένων. Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας].

Ψευδο-Όμηρου, Βατραχομομαχία [1-8](#): [Μτφρ. Νικόλαος Κοτσελίδης. 1978. Βατραχομομαχία. Εισαγωγή- μετάφραση- σημειώσεις. Αθήνα: ΟΕΔΒ]. [Μτφρ. Ιωάννης Βηλαράς. 1927. Ιωάννου Βηλαρά Ποιήματα και Πεζά τινά. Εκδοθέντα παρά Αθανασίου Πολίτου. Κέρκυρα: Τυπογραφία της Διοικήσεως]. [Πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: Μνημοσύνη. Ψηφιακή βιβλιοθήκη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ταινίες

[Μιχάλη Κακογιάννη Τρωάδες](#) [The Trojan Women. 1971. Παραγωγή: Βρετανία-Ελλάδα - ΗΠΑ. YouTube. Παραγωγή: Μιχάλης Κακογιάννης, Άνις Νόχρα. Διάρκεια: 109'. Σενάριο: Μιχάλης Κακογιάννης. Σκηνοθεσία: βασισμένο στο έργο του Ευρυπίδη. Διεύθυνση φωτογραφίας: Άλφιο Κοντίνι. Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης. Βραβείο Διεθνούς Οργανισμού Ειρήνης]. [Πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

Κύκλια Έπη [Πηγή: [Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού](#)]

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

[Κύκλια Έπη](#) [Πηγή: Ιστορία των Ενόπλων Δυνάμεων]

[Αριάδνη: Αρχαία Ελληνική Μυθολογία](#) [Πηγή: Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα. Τέχνη/ Μυθολογία: Μορφές και θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας].

[Επική Ποίηση](#): [Πηγή: Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα. Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση. Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία].

[Η Ρώμη και ο κόσμος της](#): [Πηγή: Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα. Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση. Συμποτικό Ιντερμέτζο].

[Text2mindmap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Οι μαθητές είναι χωρισμένοι σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων και κάθε ομάδα δουλεύει με έναν ή δύο υπολογιστές. Εάν οι ομάδες που προκύπτουν είναι περισσότερες από τα φύλλα εργασίας της [Β΄ φάσης](#), τότε κάποια φύλλα εργασίας θα χρησιμοποιηθούν από κοινού, κατά την κρίση του διδάσκοντα. Μετά την ανάγνωση και τη νοηματική επεξεργασία της ενότητας, τίθεται το ερώτημα αφόρμησης, ακολουθεί σύντομη συζήτηση και στη συνέχεια οι μαθητές με την καθοδήγηση του διδάσκοντα ασχολούνται με τα φύλλα εργασίας, τα οποία είναι αναρτημένα σε ηλεκτρονικό χώρο προσβάσιμο για τους μαθητές (ηλεκτρονική τάξη, εκπαιδευτική πλατφόρμα, ιστολόγιο, wiki).

Α΄ Φάση (4 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής)

Αρχικά όλες οι ομάδες δουλεύουν κοινές ασκήσεις ([1ο φύλλο εργασίας](#)) και συγκεντρώνουν πληροφορίες για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει. Οι μαθητές εργάζονται με το [διαδραστικό βιβλίο της Ιλιάδας](#). Στην πρώτη άσκηση, ερμηνεύουν τα λόγια της Κασσάνδρας και την αντίδραση των Τρώων στους στίχους Ω 704-710. Στη συνέχεια, εστιάζουν στους θρήνους της Ανδρομάχης (στ. Ω 726-746) και της Εκάβης (στ. Ω 749-760) και μέσα από την προβολή στο μέλλον και την αναδρομή που κάνει ο ποιητής συγκεντρώνουν πληροφορίες για την τύχη των αιχμαλώτων, τις

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

οποίες αναπαριστούν με χρήση [εννοιολογικού χάρτη](#). Με την τρίτη άσκηση, εμπλουτίζουν τον χάρτη με στοιχεία που αντλούν από προηγούμενα αποσπάσματα της Ιλιάδας, όπου ο ποιητής με την ιδιαίτερη τεχνική του αποτυπώνει πολιτισμικά στοιχεία για τη μοίρα των ηττημένων. Συγκεκριμένα, οι μαθητές επεξεργάζονται τα αποσπάσματα [Α 17-22](#) (ικεσία του Χρύση), [Ζ 447-465](#) (Έκτορας και Ανδρομάχη) και [Ι 270-281](#) (Πρεσβεία προς Αχιλλέα). Η επόμενη δραστηριότητα οδηγεί τους μαθητές στην [Αριάδνη](#) (Αρχαία Ελληνική Μυθολογία) για αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τη μοίρα της βασιλικής οικογένειας της Τροίας μετά την άλωση της πόλης τους. Οι μαθητές καταγράφουν την πορεία και το τέλος του Πρίαμου, της Κασσάνδρας και του Αστυνάκτα. Τέλος, στο [Βικιλεξικό](#) αναζητούν την ερμηνεία και την ετυμολογία των λέξεων «αιχμάλωτος», «ανδράποδον», «δούλος», που αποτυπώνουν γλωσσικά σχετικές πρακτικές του αρχαίου κόσμου. Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων ακολουθεί συζήτηση με τα συμπεράσματα των μαθητών για όσα πιθανολογούν ότι θα ακολουθήσουν μετά το θάνατο του Έκτορα και το τέλος της Ιλιάδας. Στο στάδιο αυτό οι μαθητές αξιολογούνται ανάλογα με τη συμμετοχή τους στο πλαίσιο της ομάδας και το βαθμό κατανόησης του περιεχομένου των εργασιών, όπως προκύπτει από την τελική συζήτηση.

Οι μαθητές συνεχίζουν με το [2ο φύλλο εργασίας](#), το οποίο είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα και αναθέτει συγκεκριμένη αποστολή. Στο στάδιο αυτό αναζητούν σχέσεις συγγένειας ανάμεσα στα έπη του Ομήρου και την υπόλοιπη λογοτεχνική παραγωγή της αρχαιότητας, ενώ παράλληλα μελετούν τη μοίρα του ηττημένου στην ιστορία και τη λογοτεχνία Ελλήνων και Ρωμαίων. Στο τέλος των δραστηριοτήτων τους, οι μαθητές συγκεντρώνουν τα συμπεράσματα της μελέτης τους σε μια παρουσίαση, προκειμένου να ενημερώσουν τους συμμαθητές τους. Επειδή τα κείμενα είναι αρκετά, σε μεγάλα τμήματα μπορούν να δημιουργηθούν δύο ομάδες [Ιστορίας](#) ή/και [Ρωμαϊκής Γραμματείας](#) με κοινή αποστολή και να μοιραστούν τις πηγές. Η αξιολόγηση σε αυτό το στάδιο ακολουθεί τα ίδια κριτήρια με το προηγούμενο.
Αναλυτικότερα:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η [ομάδα της Ιστορίας](#) διερευνά τη μοίρα των ηττημένων στην ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα. Οι μαθητές μελετούν αυθεντικά ιστορικά κείμενα και ενημερώνουν τους συμμαθητές τους για τους αντιπάλους και τις ενέργειες που έκαναν οι νικητές εις βάρος των ηττημένων σε κάθε πολεμικό γεγονός που μελέτησαν. Στο τέλος της παρουσίασής τους καλούνται να αποφασίσουν, αν όσα ειπώθηκαν για το τέλος της Τροίας στις προηγούμενες δραστηριότητες θα μπορούσαν να έχουν συμβεί στην πραγματικότητα ή είναι αποτέλεσμα της δημιουργικής φαντασίας του ποιητή. Τα κείμενα που τους δίνονται είναι τα εξής: [Θουκυδίδης, Ιστορία 1, 30.1-4](#), [Θουκυδίδης, Ιστορία 7, 86.1-87.6](#), [Ξενοφών, Ελληνικά 2, 1. 30-32](#), [Ξενοφών, Ελληνικά 2, 2. 1-23](#), [Αρριανός, Αλεξάνδρου Ανάβαση Α, 16, 4-7](#), [Στράβων, Γεωγραφικά 8, 6, 23](#). Η [ομάδα του Έπους](#) συγκεντρώνει πληροφορίες για τα Κύκλια Έπη και παρουσιάζει όσα ξετυλίζουν τον τρωικό μύθο από την αρχή μέχρι το τέλος του. Μελετούν υλικό από την [Αρχαία Ελληνική Γραμματεία του Φ. Κακριδή](#), από την [Αργολική Βιβλιοθήκη](#) και από την [Ιστορία των Ενόπλων Δυνάμεων](#). Παράλληλα αναδεικνύουν τη συγγένεια τόσο της Ιλιάδας όσο και της Οδύσσειας με άλλα έργα του επικού κύκλου. Αναζητούν επιδράσεις του Ομήρου στην ελληνιστική [Βατραχομυομαχία](#) και προτείνουν έργα που παρουσιάζουν θέματα σχετικά με τα λόγια του Αγαμέμνονα προς τον μάντη Κάλχα στο [Α 107-109](#), με τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Αχιλλέα μέσα στο στρατόπεδο των Αχαιών, με την προσήμανση του Έκτορα για το θάνατο του Αχιλλέα στο [Χ 357-360](#), με το θρήνο της Ανδρομάχης στο [Ω 726-746](#), με το τραγούδι του Φήμιου στο [α 361-364](#) και με το τραγούδι του Δημόδοκου στο [θ 588-627](#). Στο τέλος της παρουσίασής τους, καλούνται να εξηγήσουν πού οφείλονται αυτές οι συγγένειες μεταξύ των έργων που μελέτησαν.

Η [ομάδα της Τραγωδίας](#) ασχολείται με έργα της δραματικής ποίησης που αντλούν την έμπνευσή τους από τα πρόσωπα της Ιλιάδας. Οι μαθητές μελετούν τα έργα του [Αισχύλου](#), του [Σοφοκλή](#) και του [Ευριπίδη](#) και παρουσιάζουν αυτά που εντάσσονται στον τρωικό κύκλο. Στη συνέχεια, εστιάζουν στα έργα που αναφέρονται στη μοίρα των Τρώων μετά την άλωση της πόλης τους και παρακολουθούν την

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

πορεία αυτών των προσώπων. Επίσης, διαβάζουν τον πρόλογο από το έργο του [Ευριπίδη, Τρωάδες](#) και καταγράφουν την κατάσταση στην ηττημένη Τροία. Στο τέλος της παρουσίασής τους καλούνται να επιχειρηματολογήσουν σχετικά με το πώς αξιοποιήθηκε η επική παράδοση από τους τραγικούς ποιητές.

Η [ομάδα της Ρωμαϊκής Γραμματείας](#) αναλαμβάνει να διερευνήσει την επίδραση του Ομήρου στη λογοτεχνική παραγωγή των Ρωμαίων. Η μελέτη ξεκινά με την ιστορική αναφορά του Θουκυδίδη στο [Ιστορία 6,2,3](#) σχετικά με τους Τρώες στη Σικελία και το κείμενο του [Θ. Παπαγγελή Η Ρώμη και ο κόσμος της](#). Οι μαθητές εμπλουτίζουν τις πληροφορίες τους σχετικά με τον Βιργίλιο και το έργο του «Αινειάδα» με επίσκεψη στη [Βικιπαίδεια](#). Στη συνέχεια, διαβάζουν την περίληψη από το [1ο](#) και το [2ο](#) βιβλίο της Αινειάδας και τη μετάφραση αποσπασμάτων από το [1ο](#) και το [2ο](#) βιβλίο και αναζητούν σχέσεις του κειμένου με τα ομηρικά έργα. Στο τέλος της παρουσίασής τους καλούνται να επιχειρηματολογήσουν σχετικά με τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ιστορία, το έργο του Ομήρου και την «Αινειάδα».

Β΄ Φάση (2-3 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής)

Στη φάση αυτή, οι μαθητές αναδιατάσσονται σε νέες ομάδες, με την πρόβλεψη κάθε νέα ομάδα να περιέχει τουλάχιστον ένα άτομο από κάθε προηγούμενη. Δίνεται στους μαθητές η προφορική οδηγία, αφού ξαναδιαβάσουν την τελευταία ενότητα της Ιλιάδας, να επιλέξουν ένα από τα ζώντα (ακόμη) πρόσωπα και να δώσουν μια δική τους εκδοχή για τη συνέχεια της ιστορίας του μετά την ταφή του Έκτορα, και μάλιστα με δύο διαφορετικά σενάρια: το ένα αφορά την εξέλιξη σε ειρηνικές συνθήκες και το άλλο την εξέλιξη που ανταποκρίνεται στα πολεμικά ιστορικά γεγονότα. Καλούνται, επίσης, να συγκεντρώσουν ή να ζωγραφίσουν σχετικό οπτικό υλικό και στη συνέχεια με τη χρήση λόγου, εικόνας και ήχου της επιλογής τους να δημιουργήσουν μια μικρή ταινία (μπορούν να χρησιμοποιήσουν το [windows movie maker](#) ή όποιο άλλο πρόγραμμα γνωρίζουν). Όλες οι αφηγήσεις των μαθητών θα αναρτηθούν σε μια κοινή [διαδραστική αφίσα](#), προσβάσιμη σε όλους, με τίτλο «Ο Όμηρος μας εμπνέει».

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μετά την προβολή των ταινιών (ή την ανάγνωση των ιστοριών για όσους πιθανόν δεν ετοιμάσουν ταινία), ακολουθεί συζήτηση γενικά για τη συμπεριφορά του νικητή απέναντι στον ηττημένο και οι μαθητές παρακινούνται να αναφερθούν στη σύγχρονη εποχή και σε γεγονότα της τρέχουσας επικαιρότητας. Στη διάρκεια της συζήτησης μπορούν να αξιοποιηθούν, κατά την κρίση του διδάσκοντα, επιλεγμένα αποσπάσματα από την ταινία του [Μιχάλη Κακογιάννη «Τρωάδες»](#). Η αξιολόγηση εστιάζει στον βαθμό εμπλοκής καθενός στις ομαδικές εργασίες αλλά και στη συμμετοχή του στην τελική συζήτηση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1^ο (κοινό για όλες τις ομάδες)

1. Μελετήστε τους στίχους [Ω 704-710](#) και προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τα λόγια της Κασσάνδρας και την αντίδραση των Τρώων, όταν φτάνει το νεκρό σώμα του Έκτορα. Κρατήστε σημειώσεις για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει.

2. Μελετήστε [τους θρήνους](#) της Ανδρομάχης (στ. Ω 726-746) και της Εκάβης (στ. Ω 749-760) και συγκεντρώστε πληροφορίες για την τύχη των αιχμαλώτων πολέμου. Αποτυπώστε τα συμπεράσματά σας με τη μορφή [εννοιολογικού χάρτη](#). Εμπλουτίστε τον χάρτη με στοιχεία από τα αποσπάσματα [Α 17-22](#) (ικεσία του Χρύση), [Ζ 447-465](#) (Έκτορας και Ανδρομάχη) και [Ι 270-281](#) (Πρεσβεία προς Αχιλλέα).

3. Με ποιες τεχνικές αφήγησης μας δίνει ο ποιητής τις πληροφορίες που καταγράψατε στην προηγούμενη άσκηση; Κρατήστε σημειώσεις.

4. Πλοηγηθείτε στην [Αριάδνη](#) και καταγράψτε την πορεία και το τέλος του Πριάμου, της Κασσάνδρας και του Αστυνάκτα σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία. Ποια είναι τα συμπεράσματά σας σχετικά με τη μοίρα της βασιλικής οικογένειας της Τροίας μετά την άλωση της πόλης τους και πώς την ερμηνεύετε;

5. Αναζητήστε στο [Βικιλεξικό](#) την ερμηνεία και την ετυμολογία των λέξεων «αιχμάλωτος», «ανδράποδον», «δούλος». Ποιες πρακτικές του αρχαίου κόσμου εκφράζουν αυτές οι λέξεις; Κρατήστε σημειώσεις κι ετοιμαστείτε για τη συζήτηση που αρχίζει σε λίγο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο εργασίας 2^ο – Ομάδα της Ιστορίας

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε τη μοίρα των ηττημένων στην ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα.

1. Μελετήστε τα παρακάτω ιστορικά κείμενα και για κάθε πολεμικό γεγονός σημειώστε ποιες ήταν οι αντιμαχόμενες πλευρές και τι ενέργειες έκαναν οι νικητές εις βάρος των ηττημένων σε κάθε περίπτωση.

- [Θουκυδίδης, Ιστορία 1, 30.1-4](#) Αρχή πελοποννησιακού πολέμου
- [Θουκυδίδης, Ιστορία 7, 86.1-87.6](#) Σικελική εκστρατεία
- [Ξενοφών, Ελληνικά 2, 1. 30-32](#) Λίγο πριν το τέλος του πελοποννησιακού πολέμου
- [Ξενοφών, Ελληνικά 2, 2. 1-23](#) Η συνθήκη στο τέλος του πελοποννησιακού πολέμου
- [Αρριανός, Αλεξάνδρου Ανάβαση Α, 16, 4-7](#) Η μάχη στον Γρανικό ποταμό
- [Στράβων, Γεωγραφικά 8, 6, 23](#) Η καταστροφή της Κορίνθου

2. Με βάση τις ιστορικές πληροφορίες συζητήστε, αν όσα ειπώθηκαν για το τέλος της Τροίας στις προηγούμενες δραστηριότητες, θα μπορούσαν να έχουν συμβεί στην πραγματικότητα ή είναι αποτέλεσμα της δημιουργικής φαντασίας του ποιητή.

3. Ετοιμάστε μια παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Ομάδα του Έπους

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε και να εξηγήσετε πού οφείλονται οι σχέσεις συγγένειας μεταξύ συγκεκριμένων λογοτεχνικών έργων της αρχαιότητας.

1. Μελετήστε τα κείμενα από την [Αρχαία Ελληνική Γραμματεία του Φ. Κακριδή](#), από την [Αργολική Βιβλιοθήκη](#) και από την [Ιστορία των Ενόπλων Δυνάμεων](#). Από τα έργα που αναφέρονται επιλέξτε όσα σχετίζονται με τον τρωικό μύθο (Κύκλια Έπη). Καταγράψτε τα με τέτοιο τρόπο, ώστε να ξετυλιχθεί ο μύθος με χρονική σειρά από την αρχή ως το τέλος του.

2. Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στη [Βατραχομομαχία](#) και τα έργα του Ομήρου; Από τα Κύκλια Έπη ποια έργα νομίζετε ότι παρουσιάζουν θέματα σχετικά με τα λόγια του Αγαμέμνονα προς τον μάντη Κάλχα στο [Α 107-109](#), με τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Αχιλλέα μέσα στο στρατόπεδο των Αχαιών, με την προσήμανση του Έκτορα για το θάνατο του Αχιλλέα στο [Χ 357-360](#), με το θρήνο της Ανδρομάχης στο [Ω 726-746](#), με το τραγούδι του Φήμιου στο [α 361-364](#) και με το τραγούδι του Δημόδοκου στο [θ 588-627](#);

3. Ετοιμάστε μια παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο – Ομάδα της Τραγωδίας

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε και να εξηγήσετε πώς αξιοποιήθηκε η επική παράδοση από τους τραγικούς ποιητές.

1. Μελετήστε τα έργα του [Αισχύλου](#), του [Σοφοκλή](#) και του [Ευριπίδη](#) και καταγράψτε αυτά που εντάσσονται στον τρωικό κύκλο. Από τα έργα που καταγράψατε, μελετήστε αυτά που αναφέρονται στη μοίρα των Τρώων μετά την άλωση της πόλης τους και σημειώστε την πορεία αυτών των προσώπων. Προσέξτε, επίσης, αν η πορεία τους ακολουθεί την ομηρική εκδοχή ή όχι.

2. Διαβάστε τον πρόλογο από το έργο του [Ευριπίδη, Τρωάδες](#) και περιγράψτε την κατάσταση στην ηττημένη Τροία.

3. Ετοιμάστε μια παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 2^ο - Ομάδα της Ρωμαϊκής Γραμματείας

Αποστολή της ομάδας σας είναι να διερευνήσετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ιστορία, το έργο του Ομήρου και την «Αινειάδα» του ρωμαίου ποιητή Βιργίλιου.

1. Ποια ιστορική πληροφορία σχετικά με τους Τρώες εντοπίζετε στο απόσπασμα [Θουκυδίδη, Ιστορία 6, 2, 3](#); Συνδυάστε αυτή την πληροφορία με το έργο «Αινειάδα» του Ρωμαίου ποιητή Βιργίλιου, με βάση το κείμενο του [Θ. Παπαγγελή, Η Ρώμη και ο κόσμος της](#) και τη [Βικιπαίδεια](#).

2. Μελετήστε τις περιλήψεις από το [1ο](#) και [2ο](#) Βιβλίο της Αινειάδας και τη μετάφραση αποσπασμάτων από το [1ο](#) και το [2ο](#) Βιβλίο. Ποια σχέση εντοπίζετε με τα έργα του Ομήρου;

3. Ποια είναι η μοίρα των ηττημένων Τρώων στην «Αινειάδα»;

4. Ετοιμάστε μια παρουσίαση, με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της μελέτης σας, με βάση την αποστολή της ομάδας σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εάν ο χρόνος το επιτρέπει, θα μπορούσαν να εμπλουτιστούν οι δραστηριότητες με αναζήτηση στοιχείων για τη διαχρονική εξέλιξη στο ζήτημα της μεταχείρισης των ηττημένων από τους νικητές μέχρι τη σύγχρονη διατύπωση των αρχών του Διεθνούς Δικαίου κάτω από το βάρος των συνεπειών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μια άλλη εκδοχή του σεναρίου μπορεί να διερευνήσει την τεράστια απήχηση της Ιλιάδας ανά τους αιώνες μέχρι τη σύγχρονη εποχή και να εστιάσει στη συγκέντρωση έργων από διάφορες τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, κινηματογράφος, κλπ) που αντλούν την έμπνευσή τους από πρόσωπα του ομηρικού έργου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο δεν κρίνεται ιδιαίτερα απαιτητικό και μπορεί να υλοποιηθεί ακόμη και από μαθητές χαμηλών επιδόσεων, ίσως με κάποιο περιορισμό στις προτεινόμενες πηγές ή και στους επιδιωκόμενους στόχους. Ωστόσο, υπάρχει ένας περιορισμός που προκύπτει από την ίδια τη θεματολογία του: η βία και η φρίκη του πολέμου πιθανόν να είναι συχνές εμπειρίες για τους έφηβους μαθητές μέσα από ταινίες και ηλεκτρονικά παιχνίδια, αλλά δεν είναι σύνθηρες αντικείμενο διδασκαλίας. Απαιτείται, λοιπόν, λεπτός χειρισμός κυρίως στη διάρκεια των συζητήσεων και στην αναγωγή στη σύγχρονη εποχή, προκειμένου να επιτευχθούν μεν οι στόχοι της ενσυναίσθησης, αλλά να μην επηρεαστεί αρνητικά ο ψυχισμός κάποιων ιδιαίτερα ευαίσθητων μαθητών. Μία άλλη δυσκολία σχετίζεται με την εμμονή κάποιων μαθητών να ταυτίζονται με το νικητή, κυρίως, όταν η νίκη περιβάλλεται από «εθνικό χρώμα», και να αδιαφορούν για το θύμα. Η παράμετρος αυτή, βέβαια, διαφαίνεται κατά τη διδασκαλία του μαθήματος όλη τη χρονιά, και χρειάζεται να αντιμετωπιστεί, πριν την εφαρμογή του σεναρίου. Εάν εμφανιστεί ανάλογη συμπεριφορά, καλό θα ήταν οι συγκεκριμένοι μαθητές να ενταχθούν στην ομάδα της ιστορίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Foulin, J. & S. Mouchon. 2001. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jaques, D. 2001. *Μάθηση σε ομάδες*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Kalantzis, M. & B. Core. 2008. *Οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*.

<http://neamathisi.com/learning-by-design/lbd-principles> [9/6/2014]

Lesky, A. 1988. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Vygotsky, L. 2008. *Γλώσσα και Σκέψη*. Αθήνα: Γνώση.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας. Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα.

Σταϊνχάουερ, Γ. 2005. *Ο πόλεμος στην Αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαδήμας.

Τσοπανάκης, Α. 1988. *Εισαγωγή στον Όμηρο*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

[τελευταία προσπέλαση στις 25/07/2014].